

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA PEDAGOGICKÁ

KATEDRA PEDAGOGIKY

HUDEBNĚ DRAMATICKÉ ČINNOSTI

V PŘEDŠKOLNÍM VZDĚLÁVÁNÍ

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Patricia Červínková

Učitelství pro mateřské školy

Vedoucí práce: MgA. Eva Gažáková, Ph.D.

Plzeň, 2023

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval samostatně s použitím uvedené literatury a zdrojů informací.

V Plzni dne .....

.....
vlastnoruční podpis

Mé poděkování patří vedoucí této práce MgA. Evě Gažákové, Ph.D. za její čas, obětavou pomoc, podnětné připomínky a cenné rady, které mi během práce poskytovala.

Děkuji také MgA. Naděždě Pajankové za podporu a poskytnutí materiálů k této práci.

OBSAH

SEZNAM ZKRATEK	2
ÚVOD	3
1 TEORETICKÁ ČÁST	4
1.1 HUDEBNĚ DRAMATICKÉ ČINNOSTI	4
1.2 DĚLENÍ HUDEBNĚ DRAMATICKÝCH ČINNOSTÍ	4
1.3 VYUŽITÍ HUDEBNÍCH A DRAMATICKÝCH ČINNOSTÍ V NÁVAZNOSTI NA RVP PV	6
1.3.1 Dítě a jeho tělo	7
1.3.2 Dítě a jeho psychika	8
1.3.3 Dítě a ten druhý	8
1.3.4 Dítě a společnost	9
1.3.5 Dítě a svět	9
1.4 DRAMATICKÁ VÝCHOVA	9
1.4.1 Definice dramatické výchovy	9
1.4.2 Potřeby žáků	10
1.4.3 Cíle DRV	11
1.4.4 Metody DRV	11
1.4.5 Pedagogické a psychologické principy v dramatické výchově	12
1.5 HUDEBNÍ VÝCHOVA	13
1.5.1 Definice hudební výchovy	13
1.5.2 Význam hudby v životě člověka	13
1.5.3 Hudební předpoklady dítěte	15
1.5.4 Hudební vývoj dítěte	16
1.6 HUDEBNÍ VÝCHOVA V MATEŘSKÉ ŠKOLE	17
1.6.1 Pěvecké činnosti	17
1.6.2 Hudebně pohybové činnosti	18
1.6.3 Instrumentální činnosti	19
1.6.4 Poslechové činnosti	19
2 PRAKTICKÁ ČÁST	21
2.1 CÍL PRAKTICKÉ ČÁSTI	21
2.2 SKUPINA	21
2.3 ZÁMĚRY UČITELE	21
2.4 ZREALIZOVANÉ HUDEBNĚ POHYBOVÉ ČINNOSTI	22
2.4.1 Hudební opora při vyjadřování	22
2.4.2 Rytmizovaný pohyb k hudbě	24
2.4.3 Hudba jako časové vymezení činnosti	26
2.4.4 Hudba vytvářená dítětem	28
2.4.5 Relaxace s hudbou	30
2.4.6 Metafora v hudbě	32
2.4.7 Atmosféra vytvořená za pomoci hudby	35
ZÁVĚR	I
RESUMÉ	III
SEZNAM LITERATURY	IV
PŘÍLOHY	VI

SEZNAM ZKRATEK

MŠ – mateřská škola

DRV – Dramatická výchova

HV – Hudební výchova

RVP PV – Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání

ÚVOD

Téma bakalářské práce jsem si zvolila na základě zkušeností z pedagogických praxí a také svého vlastního zájmu o hudební a dramatickou výchovu.

Během studia na Západočeské univerzitě jsem navštívila mnoho mateřských škol a setkávala jsem se s tím, že ve školách jsou sice využívány prvky hudební i dramatické výchovy, ale mnohdy velice stereotypním způsobem. Ať už jsou důvody tohoto užití jakékoliv, osobně si myslím, že obě výchovy nabízí jedinečné možnosti pro práci s předškolními dětmi. Hudba totiž představuje univerzální jazyk, který dítě chápe (i když každé jinak) a nezáleží na jeho věku nebo zkušenostech. Dramatická výchova je potom jedinečná pro své metody, které mají blízko k přirozené dětské činnosti – hře – a lze je v hudebních činnostech přirozeně využít.

Tato bakalářská práce plní tři stanovené cíle:

- Na základě studia teorie obou oborů (dramatického i hudebního) vytvořit klasifikaci hudebně dramatických činností vhodných pro edukaci v MŠ.
- Navrhnout hudebně-dramatické aktivity pro konkrétní skupinu dětí v MŠ. Realizovat je a evaluovat.
- Zaznamenat ověřené hudebně-dramatické činnosti v praktické části této práce tak, aby mohly být případně využity dalšími pedagogy.

Samotná práce je rozdělena na dvě části – teoretickou a praktickou. Teoretická část je věnována vysvětlení významu hudebně dramatických činností, jejich členění a dalším základním informacím, které souvisí s hudební a dramatickou výchovou.

V praktické části jsou popsány jednotlivé činnosti, které byly provedeny jako akční výzkum v konkrétní skupině předškolních dětí v MŠ i s jejich cílem, pomůckami, metodickým postupem a evaluací.

1 TEORETICKÁ ČÁST

V teoretické části jsou představeny a vysvětleny důležité pojmy související s hudební i dramatickou výchovou. Jsou zde uvedeny benefity spolupráce mezi těmito dvěma výchovami a jejich souvislost s RVP PV.

1.1 HUDEBNĚ DRAMATICKÉ ČINNOSTI

Hudebně dramatické činnosti představují takové aktivity, které umožňují propojení prvků hudební a dramatické výchovy. Vzájemné působení těchto dvou výchov nabízí přirozený rozvoj dítěte v prostředí, kde se může svobodně projevit tvůrčím způsobem. Pro jejich realizaci není důležité hudební nadání dětí, ani úroveň jejich hudebních a dramatických zkušeností.

Základním úkolem učitele při vedení hudebních i dramatických činností je pěstovat v dětech estetické vnímání, vést je k tvořivému řešení problémů a podporovat jejich seberealizaci.

1.2 DĚLENÍ HUDEBNĚ DRAMATICKÝCH ČINNOSTÍ

Z nedostatku inspirace z odborné literatury bylo pro tuto práci vytvořeno vlastní dělení hudebně dramatických aktivit, které bylo vytvořeno s ohledem na cílovou skupinu (předškolní děti). Publikace zabývající se DRV speciálně nevymezují hudebně dramatické činnosti a literatura s teorií HV mezi svými metodami sice jmenuje hudebně pohybové činnosti, ale to není pro potřeby této práce dostatečné.

Inspiračním východiskem klasifikace vytvořené v rámci této práce byla bakalářská práce Mgr. Ireny Cigánkové, jež nabízí možnosti využití hudby v hodinách dramatické výchovy.

V její práci jsou klasifikovány tyto kategorie:

1. *„Hudba jako podklad pro relaxační techniky*
2. *Hudba udávající rytmus při pohybových aktivitách*

3. *Hudba pro ovlivnění tempo-rytmu skupiny*
4. *Hudba jako vymezovač časového intervalu pro určité etudy*
5. *Hudba jako navozovač atmosféry pro tvorbu divadelních etud*
6. *Hudba jako zvuková kulisa pro práci jednotlivců i skupin*
7. *Hudba jako součást (složka) divadelní inscenace*
8. *Hudba jako metafora dramatické postavy“ (Cigánková, 2011, str. 34 – 43)*

Pro potřeby této bakalářské práce, a s přihlédnutím k povaze činností vhodných pro edukaci v MŠ, je zde klasifikace metod podle Cigánkové ještě přepracována. Protože činnosti akčního výzkumu nejsou zaměřené na divadelní inscenaci, nebo její tvorbu, jsou tyto body v dělení kompletně vynechány. Samotné aktivity je ale možné použít k přípravě a procesu dramatické tvorby s dětmi.

Uvedené dělení není neprostopupné. Některé aktivity spadají do více než jedné kategorie. Přesto je užitečné si jednotlivé kategorie vymežit:

a) Hudební opora při vyjadřování

Hudba v tomto případě, pomáhá s vyjádřením konkrétní představy nebo známé reality pohybem, nebo jiným výrazovým prostředkem.

b) Rytmizovaný pohyb k hudbě

V těchto činnostech se dítě podřizuje rytmu hudby. Rytmus je tedy dominantní a odvíjí se od něho jednání dítěte po celou dobu aktivity.

c) Hudba jako časové vymezení činnosti

Tyto činnosti využívají hudby například pro ohraničení trvání určitých úseků. Účastníci se tempu ani rytmu nemusí přizpůsobovat. Hudba slouží pouze jako pomůcka, kulisa, časové vymezení.

d) Hudba vytvářená dítětem

Dítě může vytvořit autorskou hudbu vlastním tělem, zpěvem a nástroji, nebo mění již vytvořenou skladbu svým osobním hudebním zásahem, kdy zůstává zachována podstata původního díla.

e) Relaxace s hudbou

Hudba má v těchto činnostech pouze relaxační úlohu. Její podstatou je pomoci vytvořit příjemné a klidné prostředí, které je vhodné k relaxaci a odpočinku.

f) Metafora v hudbě

Při práci s metaforou je v aktivitách dominantní hudba, která představuje konkrétní objekty, činnosti, osoby atd. Hudba tak může vyjadřovat představy pro děti známé i neznámé.

S hudební metaforou pracuje například Václav Trojan ve své skladbě „Kuřátko a slon“, kde je možné slyšet dominantní rozdíly mezi těmito postavami.

g) Atmosféra vytvořená za pomoci hudby

Hudební doprovod slouží jako prostředek, který dětem pomůže vytvořit si představu o místě, jež není součástí prostoru, ve kterém se zrovna nachází. Dále jim usnadní funkci, kterou v činnosti mají. Hudba tedy není dominantní, ale vytváří při aktivitě důležité prostředí.

1.3 VYUŽITÍ HUDEBNÍCH A DRAMATICKÝCH ČINNOSTÍ V NÁVAZNOSTI NA RVP PV

Při čtení RVP PV je možné si všimnout, že dílčí cíle jednotlivých oblastí je reálné naplňovat pomocí hudebních a dramatických činností. Jejich propojení nabízí nové cesty, jak se k těmto cílům přiblížit.

Klíčovým elementem těchto aktivit je pohyb. Podle Hany Budínské (1992) je pohyb důležitým prvkem, kterým lze propojit mnoho výchov a také jeho prostřednictvím naplnit velké množství cílů ve vzdělávání.

Dramatická a hudební výchova jsou součástí všech oblastí RVP PV, do očekávaných výstupů se promítají v klíčových kompetencích, které jsou „*východiskem pro stanovení vzdělávacího obsahu i podmínek vzdělávání v pedagogických dokumentech*“ (RVP PV, 2021, s. 49)

Těmito dovednostmi jsou:

1. „*Kompetence k učení,*
2. *Kompetence k řešení problémů,*
3. *Kompetence komunikativní,*
4. *Kompetence sociální a personální,*
5. *Kompetence činností a občanské.*“ (RVP PV, 2021, s. 11)

1.3.1 DÍTĚ A JEHO TĚLO

Tento okruh je orientovaný převážně na podporu rozvoje hrubé motoriky, jemné motoriky a koordinace pohybů. Zároveň předpokládá získání poznatků o zdraví a péči o tělo, a to jak po fyzické, tak i psychické stránce. (RVP PV, 2021)

Naplnovat cíle této oblasti můžeme pomocí velkého množství činností. Od různorodého pohybu po prostoru, pohybových her a tance, který vede ke zdokonalování koordinace pohybů těla, až po hraní na hudební nástroje, kdy má dítě možnost manipulovat s různými hudebními nástroji a zkvalitňuje tak jemnou motoriku. Poznanky o svém těle a zdraví je poté možné předkládat pomocí pantomim (jednání beze slov), nápodob, inscenací, nebo písniček s ukazováním. Například píseň „Takhle nás to baví a budeme zdraví“, kterou vydal Státní zdravotní ústav Praha v roce 2017, je zajímavým pomocníkem při osvojování správného mytí rukou. Podporu psychického zdraví může učitel zprostředkovat za pomoci hudební arteterapie, ale i běžnou relaxací s hudbou, kdy dítě vnímá vlastní tělo a dech.

1.3.2 DÍTĚ A JEHO PSYCHIKA

V oblasti dítě a jeho psychika nacházíme další tři podoblasti, které podrobněji specifikují obsah tohoto bloku.

Těmito podoblastmi jsou:

1. Jazyk a řeč – odvětví zaměřeno na rozvoj řečových schopností a jazykových dovedností. Jedním z cílů je pěstování předčtenářské gramotnosti a komunikace verbální i neverbální (RVP PV, 2021). Podpořit tyto cíle je možné např. zpěvem, při kterém si dítě rozšiřuje svou slovní zásobu. Dále rytmizací a melodizací slov, kdy dítě trénuje správné frázování slov a používání dechu. Reprodukce básniček a písniček, která nabízí trénování paměti. Do této kategorie dále patří práce s knihou, skupinové hry, návštěva divadla atd.
2. Poznávací schopnosti a funkce, představivost a fantazie, myšlenkové operace – cílem učitele je motivovat dítě k touze poznávání, učení a vědění nového (RVP PV, 2021). Klíčovým komponentem je tvořivost, která by měla být uplatňována během jakéhokoliv učení a vzdělávání (Eva Machková, 2007). K těmto cílům je možné se přibližovat například různorodými smyslovými hrami, situačními a námětovými hrami, ale také tancem, hrou s jednoduchými dětskými nástroji apod.
3. Sebepojetí, city a vůle – Sebepojetí zahrnuje kognitivní procesy (neboli duševní), které probíhají individuálně v nitru každého jedince. Podstatou cílů této podoblasti je rozvoj sebevyjadřování (RVP PV, 2021). Cestou k plnění těchto cílů jsou činnosti jako pantomima a improvizace, rolové hry, individuální výstupy dětí, poslech hudby atd.

1.3.3 DÍTĚ A TEN DRUHÝ

Cílem je povzbudit v dítěti zájem o utváření zdravých vztahů s lidmi kolem sebe a společně si upevňovat zásady chování ve vztahu k druhému. Dále podpořit prosociální chování ve skupině a podněcovat dítě ke spolupráci s ostatními. (RVP PV, 2021)

Činnostmi, kterými můžeme tyto cíle naplňovat jsou například skupinové inscenace, pohybové hry, vytváření společných hudebních doprovodů, etudy, pěvecké hry, nácvik na vystoupení apod.

1.3.4 DÍTĚ A SPOLEČNOST

Záměrem tohoto bloku je vést dítě k pochopení a respektování pravidel ve společnosti. Dále dítě učit vnímat své místo ve společnosti a obeznámit ho se světem kultury. (RVP PV, 2021)

Ke splnění těchto cílů můžeme přispět: poslechem a zpěvem lidových písní, vyzkoušením zvyků a tradic regionů, pohybovou improvizací, námětovými hrami atd.

1.3.5 DÍTĚ A SVĚT

Cílem je seznámit dítě s místem ve kterém žije, vést ho k odpovědnosti za své chování k přírodě i společnosti. Dále respektovat život v každé jeho formě a předat elementární poznatky o světě kolem něho (RVP PV, 2021). Cíle tohoto bloku lze naplňovat prakticky veškerými dramatickými i hudebními činnostmi podle konkrétních záměrů učitele.

1.4 DRAMATICKÁ VÝCHOVA

1.4.1 DEFINICE DRAMATICKÉ VÝCHOVY

Dramatická výchova je esteticko-výchovná disciplína, jejíž cíle jsou pedagogické a prostředky divadelní. Jejích definic existuje velké množství. Valenta například definuje dramatickou výchovu takto: *„Dramatická výchova je systém řízeného, aktivního uměleckého, sociálního a antropologického učení dětí či dospělých založený na využití základních principů a postupů dramatu a divadla, se zřetelem na je jedné straně ke kreativě – uměleckým (divadelním a dramatickým) a k pedagogickým (výchovným či formativním) požadavkům a na straně druhé k bio–psycho–sociálním podmínkám (individuálním i společným možnostem dalšího rozvoje zúčastněných osobností).“* (Valenta, 2008, s. 40)

Podle Provazníka je možné specifikovat dramatickou výchovu takto: *„Dramatická výchova je jeden z pěti oborů estetické výchovy (vedle výchovy literární, výtvarné, hudební a pohybové), výchovná disciplína, která využívá některých prostředků a postupů divadelního*

umění, učení především přímým prožitkem a vlastní zkušeností v jednání; nabývání životní zkušenosti tím, že hledáme řešení nastolenému problému (situace) nejen intelektem, ale i intuicí se zapojením těla a emocí.“ (in Koťátková, 1998, s. 49)

1.4.2 POTŘEBY ŽÁKŮ

Při plánování jakékoliv činnosti nesmí být přehlíženy potřeby žáků. Je nutné veškeré činnosti všem účastníkům přizpůsobit, protože potřeba vždy symbolizuje nějaký nedostatek. Podle Homoly (1972) lze v případě dramatických činností potřebu vymezit jako motivaci lidského jednání a impulz pro akci.

Eva Machková (2007) uvádí tyto základní potřeby účastníků dramatické výchovy:

- Potřeby tělesné
  - U dětí mladšího věku potřeba pohybu, u starších potřeba boje
- Potřeby intelektuální
  - U mladších dětí převažuje potřeba zvědavosti, u starších potřeba seberealizace
- Potřeby sociální
  - Potřeba být součástí celku. Mít v kolektivu své místo – mít pozornost
- Potřeby citové
  - Přijímat a usměrňovat emoce pozitivní i negativní, uvědomovat si opodstatnění svých pocitů, zvládnout úspěch i neúspěch

Dále nesmí být opomíjen:

- Věk účastníků a jejich pohlaví
- Vývojový stupeň každého jednotlivce
- Výběr her, cvičení, témat a námětů

1.4.3 CÍLE DRV

Cíl je možné definovat jako prioritní záměr nebo důvod plánované činnosti směrem k dítěti. Při přípravě je nezbytné přemýšlet o cíli jako o tom, co je aktivitou u dětí formováno a co se dá ověřit pomocí viděného chování. Formulace cílů je také podstatnou částí plánování. Dokonavým slovesem jsou označeny takové cíle, které lze během aktivity naplnit a nedokonavým slovesem jsou pojmenovány cíle, které nelze plně zrealizovat, ale dá se jim přiblížit. Takové cíle potřebují většinou delší dobu ke svému naplnění (Machková, 2007). Cíle v dramatické výchově jsou pedagogické, sledující především osobnostní a sociální rozvoj účastníků procesu. Cíle plněné v rovině rozvoje divadelních a dramatických dovedností lze vidět také jako osobnostně-sociální růst zúčastněných.

1.4.4 METODY DRV

Samotné slovo metoda lze chápat jako promyšlený způsob, jak dosáhnout stanoveného cíle. V DRV mají metody zásadní funkci, protože udávají celý systém sociálně uměleckého učení. Metody mají své vlastní techniky, které konkretizují úkony a činnosti, které doprovází proces.

Podle J. Valenty (2008) můžeme rozlišovat těchto pět základních metod:

1. Metoda (úplné hry)

- Základem metody (ú)plné hry je improvizace a interpretace.
- Improvizace je hra bez jakékoliv přípravy tzv. „teď a tady“. Jde o velice rychlou spontánní reakci na podnět.
- Interpretace potom představuje připravenou, různě dlouho trvající hru, kdy na hráče působí větší množství podnětů.

2. Metody pantomimicko – pohybové

- Základním prvkem těchto metod je pohyb. Pohyb je pro dítě přirozený již od narození. Dochází při něm k uvědomování svého vlastního těla a zdokonalování jeho lokomoce.

- Při pantomimě dochází ke sdělení pomocí neverbální komunikace (beze slov). Příkladem této metody jsou živé obrazy nebo zrcadla.

3. Metody verbálně – zvukové

- Na rozdíl od pantomimicko-pohybových metod je základem verbálně-zvukových metod zvuk nebo slovo (mluva). K využití této metody dochází i spontánně například při reflexi, diskusi, zpěvu nebo brainstormingu.

4. Metody graficko – písemné

- U předškolních dětí jsou využívány především grafické metody. Grafickou metodou se chápe například kresba, znak apod...

5. Metody materiálově věcné

- Práce s rekvizitou
- Zástupné předměty a loutky

1.4.5 PEDAGOGICKÉ A PSYCHOLOGICKÉ PRINCIPY V DRAMATICKÉ VÝCHOVĚ

Základ dramatické výchovy staví na pedagogické teorii, která uznává, že dítě není prázdná nádoba, kterou má učitel naplnit vědomosti, ale že dítě přichází s jistými znalostmi za účelem o nich přemýšlet, dále je zdokonalovat, rozšiřovat a systematizovat. Místo prostého využívání získaných vědomostí je v dramatické výchově kladen důraz na učení prožitkem a formování lidské osobnosti. (Machková, 1998)

Důležité zásady dramatické výchovy vysvětluje také psychologie tvořivosti. Ta popisuje partnerství mezi učitelem a žákem v jedinečném a samostatném přístupu k problému a jeho řešení. Při spolupráci učitele a žáka se vychází ze žákova zájmu, který učitel respektuje. Učitel preferuje demokratický styl vedení a partnerský přístup. Sám je totiž hlavní motivací při plnění aktivit. (Machková, 1998)

Při plnění jakékoliv činnosti dramatické výchovy neexistuje špatné ani správné řešení – zůstávají otevřená. (Machková, 1998)

Klíčovým prvkem dramatické výchovy je výchovné klima a atmosféra. Jedná se o vztah mezi učitelem a jednotlivci, učitelem a skupinou a v neposlední řadě mezi jednotlivými účastníky navzájem. Atmosféra skupiny určuje kvalitu práce, stálost změn, úspěšnost všech účastněných osobností. Efektivita dramatické výchovy závisí také na sounáležitosti jednatelce se skupinou, protože nejde jen o fakt, kdy je osobnost součástí nějakého útvaru, ale i o touhu do kolektivu patřit. (Machková, 1998)

Psychohygienickou funkci zastávají v dramatické výchově konfliktní fiktivní situace, které nemají skutečné následky a účastníci hledají vlastní možnosti řešení. Učitel je podporou a pomocníkem. (Machková, 1998)

1.5 HUDEBNÍ VÝCHOVA

1.5.1 DEFINICE HUDEBNÍ VÝCHOVY

Cílem hudební výchovy je rozvíjet hudební schopnosti a pěstovat vztah k hudbě. To zahrnuje hraní na hudební nástroje, zpěv, poslech a pohyb. (Lišková, 2006)

Hudební výchova má mnoho pozitivních vlivů na jedince, jako je zlepšení koordinace ruky a oka, rozvoj jemné i hrubé motoriky, rozvoj paměti a soustředění, zlepšení komunikačních dovedností a prohlubování kooperace. Kromě toho může být hudba zdrojem radosti a emocionálního vyjádření jedinců. (RVP PV, 2021)

Role učitele je v hudební výchově důležitá při rozvíjení kreativity účastníků a motivaci pro učení. Učitel by měl být schopen vytvořit takové prostředí, které je podnětné, bezpečné a bude podporovat experimentování, kooperaci i seberealizaci.

1.5.2 VÝZNAM HUDBY V ŽIVOTĚ ČLOVĚKA

Hudba v dnešní době neplní pouze kulturní funkci, ale stala se běžnou součástí společenského života i zábavy všech lidí. Podle Rösinga (1992) je možné funkce hudby rozdělit do dvou stěžejních oblastí.

První oblastí je společensko-komunikativní neboli sociogenní funkce. Sociogenní funkce hudby je závislá na okolnostech, za kterých je hudba provozována. Tedy závisí na okolí a prostředí, ve kterém se s hudbou pracuje.

Do této oblasti patří například hudba:

Výchovná – Vede k formování společenských i morálních postojů a estetických norem.

Kontaktní – Slouží jako nástroj k prohlubování mezilidských vztahů.

Dorozumivací – Je prostředkem nonverbální komunikace.

Pohybově aktivační – Prohlubuje koordinaci pohybu.

Seberealizační – Využití potenciálu jedince pomocí hudby.

Druhou oblastí jsou funkce individuálně psychické neboli psychogenní. Tyto funkce nejsou vázané na okolí a závisí pouze na potřebách jedince. Do této oblasti patří například hudba, která slouží k překonávání samoty, starostí každodenního života, ale také hudba, která funguje jako fyzická a psychická stimulace.

V tomto dělení není vyloučeno, že se tyto oblasti nemohou navzájem prolínat a některé z uvedených funkcí mohou být součástí obou skupin.

Pokud mluvíme o funkcích hudby, je na místě zmínit také její motivační úlohu. Motivace je vnitřní pohnutkou k činnosti a záměrným procesem, který vede k uspokojování lidských potřeb. Motivace k hudbě v některých případech vyplývá z vrozených předpokladů nebo nadání jedince. Výraznými motivy jsou dále hudba samotná a emocionální prožitek z ní vyplývající ze sociogenních i psychogenních funkcí. Důležitým prvkem v hudební motivaci je hudební hra, která se vyvíjí z experimentů s hudbou, při kterých dítě využívá především tvořivost a fantazii. Tato hra je také výborným prostředkem k seberealizaci jednotlivců, ale také ke zdokonalování kooperace ve skupině, kdy díky interakci mezi žáky i učitelem vzniká sounáležitost. Včasná, přirozená motivace k hudbě má také pozitivní vliv na vývoj estetického vnímání dítěte a rozvoj řeči. (Drábek, 2004)

1.5.3 HUDEBNÍ PŘEDPOKLADY DÍTĚTE

Předpoklady neboli vlohy, jsou vrozené dispozice k vykonávání určitých činností. Jsou základním kamenem pro získání určité úrovně schopností. Hudební dispozice dítěte se projevují odlišnými způsoby a mohou se objevit již v raném věku dítěte, například když si při hře zpívá, nebo reaguje na hudbu, kterou slyší (pohyb, tleskání, dupání...)

Základní principy hudebních předpokladů lze podle Sedláka (1974) vymezit takto:

1. Na všechny děti lze hudebně působit. Pokud má dítě nějakou fyziologickou nebo psychickou odlišnost, může se stále hudebně rozvíjet a zapojovat se do hudebních činností.
2. Hudební vývoj dítěte se přirozený a závislý na rozvoji ostatních tělesných i psychických funkcích. Pro rozvoj hudebních předpokladů dítěte je důležité vytvářet dostatek podnětů.
3. Dítě je formováno jak záměrnou hudební výchovou (tedy v rámci předmětu školských zařízení, nebo v prostředí rodiny), tak mimoškolním působením hudby (médiá, aplikace, rádio...)
4. Hudební vývoj závisí na vývoji centrálního nervového systému, který je podmíněn nejen genetikou, ale také prostředím. Na základě dozrávání vznikají etapy hudebního vývoje člověka.
5. Hudební nadání není nutné pro naplnění prožitku z hudby. Radost z hudby může prožívat naprosto každý, s různou úrovní hudebních schopností. (Slavíková, 2012)

Od hudebních předpokladů se odvíjejí také hudební dovednosti. Dovednosti jsou schopnosti získané prostřednictvím zkušeností (praxe) a nácviku. Tvoří předpoklad ke kvalitnímu vykonávání určitých činností.

Hudební dovednosti dětí může učitel podpořit tím, že jim umožní přístup k hudebním nástrojům i mimo řízenou činnost a bude jim aktivity s hudbou spojené nabízet. Při rozvoji hudebních dovedností je důležité myslet na to, že každé dítě má své

vlastní tempo a potřeby, takže nesmí být do činností nuceno. Mělo by být spíše motivováno a podporováno v jeho zájmech, aby mohlo své hudební schopnosti rozvíjet na základě vlastní volby a osobních předpokladů.

1.5.4 HUDEBNÍ VÝVOJ DÍTĚTE

Období mezi narozením a šestým rokem dítěte má důležitý význam z hlediska jeho ontogenetického vývoje. Podobně důležitou roli má i vyvíjející se vztah dítěte k hudbě.

Etapu od narození do šesti let členíme na období nemluvněte a batolete a na období návštěvy mateřské školy.

1. Období nemluvněte a batolete

Hudební vývoj dítěte je do 2,5 let jeho života nedílnou součástí vývoje fyzického i psychického. Toto období také jinak nazýváme senzomotorické stádium, protože dochází k poznávání okolního světa všemi smysly. Dominantním smyslem se stává sluch, kdy dítě dokáže rozpoznat osoby podle hlasu a na zvuky reaguje. Kromě sluchu se dynamicky rozvíjí také hlasové ústrojí. Křik, který se projevuje hned po narození, je vrozený hlasový reflex. Novorozenec má polohu hlasu okolo noty a^1 a kolem 3. – 4. měsíce se rozsah zvyšuje do výšky i do hloubky. V tomto věku také dítě experimentuje se svým hlasem a zkouší napodobovat slyšené. Od šesti měsíců začne spontánně reagovat na rytmus hudby nekoordinovaným pohybem. Kolem 3. roku života se tyto pohyby zpřesňují a ucelují. Přibližně kolem druhého roku začíná dítě broukat popěvky a písně. Tento jev záleží především na množství hudebních podnětů, které má dítě v prostředí, ve kterém žije. Ve třech letech už dítě začíná spontánně prozpěvovat a skládá vlastní popěvky. Spuštění těchto zpěvných projevů je důležité i pro kultivaci mluvného projevu dítěte. (Slavíková, 2012)

2. Období návštěvy mateřské školy

Nástupem dítěte do MŠ jsou otevřené další dveře pro hudební rozvoj jedince díky pozitivnímu vlivu učitelů. Během 4. roka života dochází k velkému motorickému a sluchovému rozvoji. Tento sluchový rozvoj zapříčiní také vývoj sluchově fonačního

spoje, který je předpokladem čistého zpěvného projevu. Pro správnou intonaci hlasu je ideální doprovázet dětský zpěv hudebním nástrojem.

S rozvojem sluchu a zpěvných dovedností se také zdokonaluje dětská motorika, která umožňuje rovněž hru na jednoduché dětské hudební nástroje.

Předškolní věk je klíčový pro budoucí hudební rozvoj. (Slavíková, 2012)

1.6 HUDEBNÍ VÝCHOVA V MATEŘSKÉ ŠKOLE

Hudební výchova je v mateřských školách jedna z nejvíce využívaných výchov obecně. V mnoha případech je používána naprosto spontánně.

Jedním z prvních okamžiků, kdy je možné se s hudební výchovou v MŠ setkat, je vítání. Hudební rituál, kdy se děti s paní učitelkou přivítají např. před řízenou činností v komunikativním kruhu, nabízí milý start a úvod celého dne. Další přirozené využití hudebních prvků je možné vidět při režimových momentech jako je uklízení hraček, svolání k jídlu, sezvání venku atd. Ovšem také výjimečné situace lze hudebně podpořit, a to hlavně při narozeninách, svátku, nebo oslavách. Tyto rituály jsou doplněné zpěvem a ve většině případů také pohybem.

V současnosti jsou užívány rituály opravdu hojně a jdou jednoduše vytvořit k melodii známých písní přidáním vlastního textu. Vytváření a zavedení hudebních rituálů vede k jednotě a kooperaci celé skupiny.

Hudební výchova je v souvislosti s RVP PV v mateřských školách naplňována pomocí celkem čtyř druhů činností, které se navzájem propojují a většinou žádná z nich neprobíhá izolovaně od ostatních. Jde o pěvecké, hudebně pohybové, instrumentální a poslechové činnosti.

1.6.1 PĚVECKÉ ČINNOSTI

Protože zpěv je pro člověka přirozený a nenahraditelný, neměl by být opomíjen ani v předškolním vzdělávání během veškerých hudebních činností. Zpěv je důležitý nejen pro

zdravý lidský vývoj, ale má také podstatný význam pro zdokonalování mluvního projevu a rozvoj hudebních schopností. Hlavním motivačním prvkem a elementem pro úspěch těchto činností je učitel. Od jeho postupu a důslednosti při nácviku písní i zpěvu se odvíjí správnost a kvalita zpěvu dětí. (Lišková, 2006)

1.6.2 HUDEBNĚ POHYBOVÉ ČINNOSTI

Nejvýraznějším a nejpřirozenějším projevem člověka je pohyb. Již od útlého věku jsou s ním veškeré hry dítěte spojené. Pohybové činnosti mají podstatný vliv na dětskou psychiku. Hudba na základě svých vyjadřovacích prostředků (melodii, rytmu, dynamice, barvě, harmonii), podněcuje k různým pohybovým reakcím. Základem hudebně pohybových činností v mateřských školách je propojit pohyb s hudbou a hudbu s pohybem tak, aby obě vyjádření pracovala harmonicky v závislosti na sobě. V mateřské škole zajišťují hudebně pohybové činnosti především rozvoj základních pohybových dovedností dětí a zachování jejich spontánního pohybového projevu. (Lišková, 2006)

Možnosti hudebně pohybových činností v MŠ:

1. *„Držení těla, uvolňovací cviky, jednoduché pohybové prvky*
2. *Pohybové hry*
3. *Chůze, běh poskoky*
4. *Hra na tělo*
5. *Pohyb a hudebně vyjadřovací prostředky*
6. *Pohyb a poslech*
7. *Pohybová improvizace*
8. *Dětské lidové taneční hry*
9. *Pohybové ztvárnění písní“* (Lišková, 2006, str. 47)

1.6.3 INSTRUMENTÁLNÍ ČINNOSTI

Instrumentální činnosti urychlují rozvoj hudebních schopností dítěte a jsou skvělým motivačním prvkem. Před samotnou hrou na hudební nástroje musí učitel dítě s nástroji seznámit. Učitel dítěti nástroje nejen ukáže, ale také mu předvede, jak se s nástroji pracuje a jak zní. Cílem instrumentálních činností v MŠ není vytvořit přesný hudební doprovod, ale umožnit dítěti prostřednictvím instrumentální hry vyjádřit své pocity, emoce či myšlenky. (Lišková, 2006)

Instrumentální činnosti mohou být alternativou pro děti, které nejsou příliš pěvecky zdatné a umožní jim zažívat radost z hudby.

Další cíle hry na nástroje:

- *„Rozvoj tvořivosti, představivosti*
- *Rozvoj sluchových schopností – rozlišování zvuků a tónů*
- *Schopnost rozpoznávat vlastnosti tónů – výška, barva, síla, délka tónu*
- *Rozvoj rytmického cítění*
- *Rozvoj jemné motoriky, koordinace pohybů*
- *Rozvoj estetického vnímání*
- *Pěstování souhry, rozvoj sociálního cítění a spolupráce*
- *Cvičení soustředění, postřehu*
- *Motivace k aktivní hře na vlastní hudební nástroj“ (Lišková, 2006, s. 101)*

1.6.4 POSLECHOVÉ ČINNOSTI

Lidská bytost je již od prenatálního období obklopována zvuky. Hudba sama ovlivňuje psychický vývoj jedince a působí na vytváření jeho hodnot. Cílem poslechových činností v předškolním vzdělávání je naučit dítě vnímat krásu a individualitu hudby a také ji odlišovat od hluku. V mateřských školách mnohdy dochází k používání poslechových činností nezáměrně a jsou obvykle spojovány s pohybem, nebo doprovodem hudebními

nástroji. Pro rozvoj hudebního vnímání je podstatné prostředí, které má být pro dítě podnětné a samozřejmě je důležité vhodně vybírat hudbu podle stanovených cílů. (Lišková, 2006)

Očekávané výstupy poslechových činností:

1. *„Vytvářet kladný vztah k hudbě.*
2. *Rozvíjet schopnost aktivně vnímat hudbu.*
3. *Učit citově prožívat hudbu, vést k hudbě.*
4. *Rozvíjet hudební paměť a představivost, podporovat fantazii.*
5. *Seznamovat s rozličnými hudebními žánry.*
6. *Nahlédnout do chápání světa hudby prostřednictvím hudebně vyjadřovacích prostředků.*
7. *Inspirovat k vlastnímu provozování hudby, tj. hry na hudební nástroj.“* (Lišková, 2006, s. 141 - 142)

2 PRAKTICKÁ ČÁST

Praktická část bakalářské práce spočívá v realizaci akčního výzkumu hudebně dramatické edukace předškolních dětí. Pro tento výzkum bylo potřeba kategorizovat postavení hudby v činnostech dramatické výchovy (viz výše v teoretické části), následně podle stanovených kategorií naplánovat a zrealizovat hudebně dramatické činnosti v konkrétní třídě mateřské školy a nakonec zhodnotit, jak jednotlivé aktivity proběhly, zda vedly ke stanoveným cílům.

2.1 CÍL PRAKTICKÉ ČÁSTI

Cílem praktické části bakalářské práce je představit a evaluovat hudebně dramatické činnosti realizované v mateřské škole.

2.2 SKUPINA

Hudebně dramatické činnosti byly realizovány během závěrečné souvislé praxe předmětu XPSZ v homogenní třídě o počtu 23 dětí ve věku 5-7 let.

Po celou dobu mého působení ve skupině využívala vedoucí učitelka hudbu pouze v rámci nacvičování na vystoupení, nebo při rozvíčce s hudebním doprovodem. Jiná práce s hudbou i dramatickou výchovou byla pro děti nová.

2.3 ZÁMĚRY UČITELE

Každá z představených činností má stanovený konkrétní cíl, který je směřován k dítěti jako jednotlivci. Tyto cíle však nejsou jediným důvodem, který vedl k výběru a realizaci uvedených aktivit.

Při plánování byl kladen důraz také na to, aby činnosti naplňovaly všechny klíčové kompetence, a hlavně aby si děti vyzkoušely pracovat pro ně novým a dosud neznámým způsobem. Kromě těchto faktů bylo úmyslem seznámit též učitele s jinou možností práce

a propojením hudebních a dramatických činností. Všechny aktivit se mohli pedagogové účastnit, poté je evaluovat a navrhnout další či jiné možnosti jejich provedení.

2.4 ZREALIZOVANÉ HUDEBNĚ POHYBOVÉ ČINNOSTI

Uvedené aktivity vždy obsahují cíl, potřebné pomůcky, možnost motivace, metodický postup a také stručný popis vlastního průběhu činnosti v konkrétní skupině dětí a následnou evaluaci.

Činnosti nejsou chronologicky řazené. V rámci praxe byly realizovány podle témat jednotlivých týdnů.

Názvy skladeb jsou uvedené stejně jako na platformě Spotify, a proto se může stát, že na jiných serverech a uložistiích nebudou k dohledání pod stejným titulkem.

2.4.1 HUDEBNÍ OPORA PŘI VYJADŘOVÁNÍ

První vločka

Cíl: Dítě umí vyjádřit představu konkrétním pohybem

Pomůcky: reproduktor + hudba (The first snow – Steven Snow)

Motivace: V souvislosti se svátkem 11.11., učitel dětem přečte legendu o sv. Martinovi, ke které následně položí pár otázek. Např. Kdo byl sv. Martin? Jaký Martin byl? atd.

Dále je dobré se pobavit o pranostikách, které se svátkem souvisí a jejich významech. Nezapomínáme na nejznámější pranostiku „Přijel k nám bílý kůň, zalehl nám celý dvůr“.

Metodický postup: Děti se rozmístí po prostoru a představí si, že jsou první vločkou, která letos padá na zem. Učitel vede otázkami skupinu k co nejpřesnější představě jednotlivých vloček např. Jaká vločka jsem, velká nebo malá? Těším se letos na zem? atd.

Po tomto úvodu pustíme skladbu a děti se začnou spontánně pohybovat v prostoru. Hudbu je lepší pustit víckrát za sebou.

Průběh činnosti: Pranostiku „Přijel k nám bílý kůň, zalehl nám celý dvůr“ neznal ve třídě nikdo. Každý očekával, že k nám brzy přijede velký bílý kůň a lehne si na školní zahradu.

Vysvětlili jsme si pravý význam bílého koně, a protože nám venku ještě nezačalo sněžit, udělali jsme si návštěvu prvních vloček alespoň ve třídě.

Zpočátku se část dětí pouze nechala unášet hudbou na místě se zavřenýma očima. Mnoho dalších mělo nejisté pohyby a také na nich byla vidět nervozita, která se projevovala lehkým uculením. Některé děti později zapojily také ruce.

Chvillemi šlo pozorovat, že se páry dětí pohybují totožně. Při opakování dopadly všechny vločky na konci skladby na zem bez mého zásahu.

Evaluace: Po cvičení jsme se s dětmi bavili, jestli pro ně bylo lehké, nebo těžké představit si, že jsou vločkou. Dále pak jestli jim hudba v pohybu pomáhala a jak se během cvičení cítily. Celkově jsem se setkala s velmi pozitivními ohlasy, a to i na hudbu, která se dětem zdála uklidňující a příjemná. Při průběhu činnosti bylo znát, že třída není zvyklá na podobné aktivity. Jakmile jsem viděla, že jsou děti trochu ostýchavé, přidala jsem se k činnosti také, aby věděly, že je nechci svým pozorováním, jakkoliv hodnotit a soudit. Zároveň jsem jim zopakovala, že nic z toho, co je napadne není chybné a není nic za co by se měly stydět. Při pohybu bylo v mnoha případech jasně vidět, jaké vločky děti představují. Viděla jsem vločky baculaté, velké, drobné i líné.

Cvičení mělo ideální délku a nedošlo k tomu, že by někdo dělal něco jiného. Děti hudba pohltila, a proto si myslím, že výběr skladby byl odpovídající a splnil požadovaný cíl.

Adventní víčka (Nadeau, 2011)

Cíl: Dítě umí reagovat na podmět a vnímá pohyby svého těla

Pomůcky: reproduktor + hudba (Snow in garden – Alexandre Desplat)

Motivace: Blíží se konec listopadu. Učitel s dětmi otevře téma Advent. Společně se baví o zvycích a tradicích v jednotlivých rodinách i ve světě. Podstatou tohoto komunikačního kruhu je dojít k významu zapalování svíček na Adventním věnci a symbolice jednotlivých z nich.

Než si děti na svíčky zahrají, je také na místě zjistit, jaké zkušenosti s nimi mají. K motivaci učitel může přidat také krátké dechové cvičení, kdy si děti zkusí takovou svíčku sfouknout.

Metodický postup: Děti se rozestaví do kruhu tak, aby kolem sebe měly dostatek prostoru. Představují svíčky na Adventním věnci. Učitel pustí hudbu a poté prochází kolem nich. Dotekem jednotlivé svíčky zapaluje a ty se pomalými uvolněnými pohyby začnou rozpouštět až na zem.

Průběh činnosti: Aktivitu jsme opakovali pro veliký úspěch celkem 3x. Každý se pohyboval naprosto odlišně, a tak vznikla jedinečná atmosféra. V některých případech se děti uvolňovaly tak pomalu, že se do lehu dostaly až na samotném konci skladby.

Evaluace: Úvodní debata o významu Adventních svíček a slova mír, spustila vzhledem k situaci ve světě neočekávanou konverzaci o válce. Děti projevovaly mnoho názorů a měly prostor se k tématu vyjádřit. Tuto debatu jsem ukončila tím, že i když někde na světě mír není, naším velkým snem a touhou je, aby na Zemi byl, a proto svíčku zapalujeme.

Kdybychom činnost dělali více dnů, určitě by bylo zajímavé činnost modifikovat tak, že místo učitele by „zapalovaly“ svíčky děti a každý den by se jich pár vystříдалo. Případně by také šlo použít rychlejší hudbu a střídat ji s klidnější.

Protože každý představoval naprosto odlišnou svíčku, v komunikativním kruhu jsme se s dětmi na závěr bavili, proč si myslí, že každá svíčka hoří jinak rychle. Většinou mi odpovídaly, že je to proto, že každá svíčka má různě velký plamen a taky proto, že každá svíčka je jinak vysoká i široká.

2.4.2 RYTMIZOVANÝ POHYB K HUDBĚ

Silný a slabý vítr

Cíl: Dítě zvládne měnit rytmus pohybu v závislosti na přechodu hudby

Pomůcky: reproduktor + hudba (Winding down – SkySky, Cyanea, flavorce; Wind In my Sails – Victor Crone)

Motivace: Pomocí psychomotorických cvičení s padákem, si děti zkusí vytvořit vítr od nejslabšího vánku po nejsilnější vichřici. Další možností je, aby se děti rozdělily do skupin (např. chlapci a dívky), kdy se jedna skupina položí pod padák a druhá skupina ji pomocí různě silného větru ovívá a naopak.

Metodický postup: Na úplném začátku je potřeba sestříhat v jednoduchém programu (např. Audacity) skladby tak, aby se navzájem střídaly v různých časových úsecích. Pokud není možné tuto úpravu vytvořit, bude potřeba aby u činnosti byli přítomni dva učitelé, kteří budou společně skladby stopovat a pouštět.

Děti se rozmístí po prostoru a učitel pustí hudbu. Pohybují podle rytmu jednotlivých úseků.

Průběh činnosti: Při pohybu k hudbě jsme později přidali menší obměnu, kdy se celá skupina musela pohybovat podle jednoho z dětí. Délka dvou skladeb umožňovala to, že se vystřídal během činnosti všechny děti.

Evaluace: U aktivity nedošlo k žádné komplikaci a děti si velice rychle zvykly na střídání rychlé a pomalé hudby. Po tom, co se každý vyřadil pohybem tak jak chtěl, jsem začala jmenovat jednotlivé děti, podle kterých budou ostatní pohyb opakovat. Některé děti chtěly stát v kruhu a jiné se pohybovaly v hadovi. Když jsem si všimla, že se někteří pohybují jako zvířátka, okamžitě jsem to do činnosti přidala a občas jsem zadala zvíře. Někdy zaznělo i jméno i zvíře. Činnost byla velice zábavná a já jsem se jí velice ráda účastnila. Opakovali jsme ji dvakrát za sebou. Skladby měly pokaždé jiný rytmus i tempo, takže děti musely být obezřetné a včas se změně přizpůsobit.

Sochy

Cíl: Dítě dokáže vnímat změny a reagovat na ně

Pomůcky: reproduktor + hudba (Your Side – Calvin Harris, Tom Grennan; I gotta feeling – Black Eyed Peas)

Motivace: Rozloučení

Metodický postup: Děti se spontánně pohybují po prostoru do rytmu hudby. Jakmile hudba přestane hrát, děti se zastaví a musí zkamenět jako sochy. Po spuštění hudby se opět začnou spontánně pohybovat. Činnost se ukončuje podle potřeb dětí.

Průběh činnosti: Děti si v průběhu činnosti vytvořily kolečko a tancovaly podle sebe. Vytvářely se také skupinky dětí, které tancovaly za ruce, nebo na zemi.

Evaluace: Touto hrou jsem se s dětmi na praxích loučila. Od prvního dne mě prosily, abychom si alespoň jednou hru zahráli, tak jsem jim přání splnila.

Se vzniklým kolečkem jsem vůbec nepočítala a velice mě překvapilo. Moc dlouho sice nevydrželo, protože se pak děti nemohly domluvit podle koho se bude tancovat, ale i tak mě to velice potěšilo a překvapilo. Když děti byly sochami, chodila jsem mezi nimi a zkoušela jsem, jak moc jsou pevným kamenem. Jemně jsem s nimi třásla a někdy je dokonce polochtala. Většinou bylo nutné polochtat všechny, protože jim to přišlo neobvykle vtipné.

2.4.3 HUDBA JAKO ČASOVÉ VYMEZENÍ ČINNOSTI

Kapky a louže (Variace hry židličkovaná)

Cíl: Děti aktivizují své tělo, vnímají své okolí a reagují na podnět

Pomůcky: židle podle počtu dětí, reproduktor + hudba (OneRepublic – Sunshine)

Motivace: K této činnosti je ideální využít sychravého počasí. Děti na sobě musí mít nepromokavé oblečení a holínky. Učitel půjde s dětmi do přírody na místo, kde se vyskytují různě veliké louže a je možné se kolem nich a v nich bezpečně pohybovat. Na tomto místě si zkusí louže přeskochit, chodit mezi nimi, chodit skrz ně. Mohou také sledovat na kaluži listy, nebo si mohou vyzkoušet trefit malým kamínkem přímo do louže. Dále mohou děti odpovídat na otázky jako: Jak se do louže kapky dostaly? Co se stane s louží, když venku mrzne? Proč se lístek v louži nepotopí? atd.

Metodický postup: Z židlí se vytvoří kruh, kterých je na poprvé stejně jako dětí. V tomto případě židličky představují kaluže a děti kapky deště. Učitel pustí hudbu a dokud hraje, děti běhají kolem kruhu, jako kapky při dešti. Jakmile se hudba zastaví, děti se musí co nejrychleji dostat do kaluže. V dalších kolech vždy ubíráme jednu židličku a kdo si nestihne sednout, sedá si stranou a fandí ostatním hráčům.

Průběh: Dětem jsem nejdříve vysvětlila pravidla hry, ale většina už je znala.

Během činnosti jsem děti povzbuzovala a vysvětlovala jsem jim, že to není soutěž, ale že trénujeme postřeh, snažíme se udělat si spolu veselo a nikdo neprohrává. Samozřejmě jsme

poslední pár odměnili potleskem, ale pak jsme potleskem ocenili také ostatní, protože všichni se snažili a běhali po celou dobu. Hru jsme pro velký úspěch opakovali.

Evaluace: Délka činnosti byla ideální. Hra se opakovala dvakrát a po skončení bylo znát, že jsou děti unavené a další kolo by bylo naprosto neefektivní. Snažila jsem se předejít tomu, aby děti braly hru jako soutěž, ale zpočátku to tak bylo. Později vznikla velice pěkná atmosféra, kdy celá skupina skandovala a podporovala několik dětí zároveň. Kvůli tendenci zápasit o židličku s někým jiným, přehlížely, že zůstaly volné i tři další. Hudba má ideální tempo k běhu a podněcuje k pohybu tak moc, že i fandící děti tancovaly a mohly si tak činnost užít naplno.

Dramatizace – koloběh vody

Cíl: Dítě dokáže přizpůsobit naučený pohyb hudbě

Pomůcky: Reprodukční + hudba (Weather Any Storm – Instrumental Version)

Motivace: V komunikačním kruhu učitel dětem zopakuje koloběh vody. Využít k tomu může např. krátkou báseň „Co prožila kapka vody“, příběhy „O dešťové kapičce, Kapička Karlička“, lehké pokusy, nebo obrázky. Každou variantu doplňuje otázkami např. Na co se voda mění, když svítí slunce? Co se v mraku musí stát, aby začalo pršet? Jak je tedy správně celý koloběh vody? Kdo/co vodu potřebuje k životu atd...

Metodický postup (MŠ Palackého Nový Bydžov, 2016): Učitel s dětmi nejprve několikrát zkusí následující dramatizaci bez hudby, aby si ji zapamatovaly.

- a) Kapičky v potůčku – Děti běhají po prostoru
- b) Vychází slunce, kapky se mění na páru – Děti se zastaví, skáčou snožmo na místě
- c) Pára se dostává do mraků, kde se shromažďuje – Děti se chytí za ruce a udělají kruh
- d) Mrak se plní vodou – Děti napínají kruh
- e) Začalo pršet (mrak prasknul) -Děti se pustí z napětí a začnou pomalu klesat na zem do lehu

Po osvojení pohybů, učitel pustí hudbu.

Průběh činnosti: Celý postup jsme bez hudby opakovaly celkem 2x. Poté jsem k činnosti pustila skladbu, a ještě jednou dramatizaci s dětmi zopakovala. Poslední opakování už dělaly samostatně

Evaluace: Děti si rychle zapamatovaly jednotlivé pohyby, dokázaly spolu velice dobře komunikovat a řídit si činnost podle sebe. S hudbou stačilo pouze občas připomínat postup hesly jako například „Sluníčko“ a děti se okamžitě zařídily.

Po společném opakování spojeným s hudbou zvládly samostatně měnit pohyby podle změn ve skladbě a perfektně jim na konci zbyl i čas na zklidnění dechu a vydýchání.

2.4.4 HUDBA VYTVÁŘENÁ DÍTĚTEM

Hudební počasí – sních

Cíl: Dítě zvládá spolupracovat ve skupině – dítě vytvoří autorskou skladbu ve skupině

Pomůcky: nástroje – Orffovy, dešťové hole, chrastítka, metallophony, xylofony, zvonkohra, zvonečky, rolničky...

Motivace: Aby mohly děti společně vytvořit svou vlastní skladbu, je důležité, aby věděly, jak jednotlivé nástroje fungují a jaké vydávají zvuky. Učitel nástroje rozmístí po prostoru a ukáže dětem, jak na ně hrát. Potom dostanou čas na to, aby si každý mohl sám na nástroj zahrát. Když děti umí bezpečně používat všechny nástroje, učitel může jejich znalosti ověřit například hádankami, který nástroj hraje apod.

Metodický postup: Děti si vyberou nástroj, kterým mohou vyjádřit sních. Společně s učitelem si sednou do kruhu a určí, jaké nástroje jsou nejhlasitější a které nejtichší. Poté postupně vytváří sněžení od prvních vloček po velkou sněhovou bouři.

Průběh činnosti: V kruhu děti rozdělily nástroje podle toho, jak hlasitě hrají a v tomto pořadí se posadily vedle sebe, aby pro ně byla činnost jednodušší. Při aktivitě jsem na začátku udávala na dřívka hlavní rytmus a děti se přidávaly. Když hrály všechny nástroje, začala jsem zrychlovat tempo. S tempem rostla také hlasitost celé skladby. Při maximální

rychlosti a hlasitosti jsem přestala hrát a vedla jsem děti k postupnému ztišení do úplného ticha.

Evaluate: Některé děti si vybraly činely, které jsme později museli nahradit dřívky, protože byly příliš hlasité.

Nejdříve jsme zkusily spontánní přidávání nástrojů, ale vznikal chaos, protože děti nezvládaly držet rytmus. Proto jsem se rozhodla udávat hlavní rytmus na dřívka. Při opakování si děti byly v postupu jistější a nebyla moje pomoc příliš nutná.

Přidání nástrojů do reprodukované hudby

Cíl: Dítě zvládne změnit reprodukovanou hudbu vlastním zásahem

Pomůcky: reproduktor + hudba (Piano and rain sounds – Study music & Sounds); nástroje – Orffovy, dešťové hole, chrastítka, metallophony, xylofony, zvonkohra...

Motivace: K této činnosti si děti vyrobí své vlastní nástroje. Jednoduchá chrastítka, kastaněty apod. Chrastítka budou naplněná různými materiály (luštěninami, kamínky) od nejjemnějších po nejhrubší.

Metodický postup: Každé dítě si vezme nástroj, který by šel použít pro vyjádření deště, nebo využije vlastnoručně vyrobený. Po vybrání nástroje si děti sednou do kruhu. Učitel pustí hudbu a pak postupně jmenuje nástroje, které se k hudbě přidají.

Průběh činnosti: Každé dítě si vzalo nástroj, který by šel použít k vyjádření deště. Nejdříve jsme si společně zkusily stupňování deště od lehkého deštíku po hlasitou bouřku s činely.

Poté jsem pustila jemnou hudbu. Děti se postupně přidávaly svými nástroji.

Evaluate: Děti měly tendence přehlušovat hudbu. Činely přehlušovaly všechny ostatní, takže musely být nahrazeny dřívky. Dětem dělalo problém udržet nástroji rytmus a chvílemi vznikal chaos.

Další den jsme aktivitu zkusili znova, ale tentokrát jsem sama dětem rozdala nástroje tak, aby byly stejnoměrně rozdělené a mohly se o sebe rytmicky opírat. Hudbu jsem dala mnohem tišeji, takže i děti musely na nástroje tišeji hrát.

Činnost nešla příliš podle mých představ, ale jsem ráda, že jsem si mohla tuto práci zkusit a jsem si jistá tím, že kdyby děti dělaly podobné aktivity častěji, určitě by si byly jistější.

2.4.5 RELAXACE S HUDBOU

Posílání jiskry

Cíl: Dítě umí zrelaxovat své tělo při skupinové činnosti s instrumentální hudbou

Pomůcky: reproduktor + hudba (Always – David Tolk)

Motivace: Venku je chladno. Slunce slábne a tmy je čím dál tím víc. Pohled z okna už není tak pěkný, jako dřív a působí občas velice smutně. Ale i přes déšť a mlhu může být mezi kamarády radost a pozitivní energie o kterou se mohou společně podělit.

Metodický postup: Děti s učitelem si sednou do kruhu tak, aby se mohly pohodlně chytit za ruce. Učitel jako první posílá signál (zmáčknutí ruky, které představuje energii a radost) na předem určenou stranu. Dítě, které impuls přijímá, ho vzápětí posílá dál po kruhu. Takto se postupuje, dokud se stisknutí ruky nedostane zpět k učiteli. Signál je možné posílat na obě strany libovolným účastníkem. Při celé aktivitě je do pozadí puštěna relaxační hudba.

Průběh činnosti: Dětem jsem na začátek předávala pouze jednoduché zmáčknutí dlaně a po dvou kolech jsem určovala kdo bude předávat dál. Aby se děti lépe soustředily na skladbu a na energii ze stisknutí ruky, zavřeli jsme oči. Později a v dalších dnech jsme měnili signály na dvojí stisknutí ruky, pošimrání na kolínku atd...

Evaluace: Děti byly od rána unavené a nic se jim nechtělo. Bylo pro mě těžké udržet jejich pozornost, takže jsem se rozhodla, že trochu pozměním plány a budeme relaxovat. Hra se nakonec ukázala jako ideální. Děti se uvolnily a potěšily navzájem. V dalších dnech si o činnost sami říkaly a vymýšlely další způsoby předávání signálu, kdy sice už nešlo o relaxování, ale spíše o pobavení.

Podzimní procházka

Cíl: Dítě se umí emocionálně projevovat a předkládá své nápady ostatním

Pomůcky: reproduktor + hudba (Mend – Andrew Gialanella); text

Motivace: I za nevlídného počasí je možné jít na procházku, a to přímo ve třídě.

Metodický postup: Činnost musí být realizována na větší ploše, aby měly děti dostatek místa pro pohyb. Děti se rozmístí po prostoru a učitel pustí hudbu. Do hudby začne zřetelně číst připravený text a děti se podle něho řídí.

Výchozí text:

„Vydáme se na procházku, ale nejdřív se musíme pořádně obléknout. Jaké dnes máme venku počasí? (děti počasí pojmenují a podle toho se obléknou). Půjdeme se podívat, jak to teď na podzim vypadá v lese. Obujeme si boty, zapneme bundy, a ještě nasadíme čepice, protože je venku opravdu chladno. Abychom do lesa došli, musíme přejít tuhle širokou silnici. Co uděláme předtím, než přejdeme? (děti se rozhlédnou a vstupují do lesa) Cítíte tu vůni? (hluboký nádech a výdech) Co to tady tak krásně voní? (děti vedeme k odpovědi vzhledem k ročnímu období) Houby? Jaké houby? (děti jmenují houby, které znají) Táhle jsou! (pohled do dálky). Všichni si nějaké nasbírejte, ale musíte dávat veliký pozor na to, abyste nesebrali nějakou jedovatou. (děti sbírají houby) Tahle má krásný červený klobouček, můžeme ji sebrat? (čekáme na odpověď) A proč ne? (čas na odpověď) Aha, tak já ji tady pěkně necháme na zemi. Když, máme nasbírané houby, půjdeme potichoučku po špičkách a třeba uvidíme nějaké zvířátko, co vy na to? (chůze po špičkách) Já a támhle je veverka, zkuste si také zaskákat jako ona. (děti skáčou) seberte si nějaký oříšek, ať máte dostatek zásob na zimu. A co to slyším? Takový krásný zpěv, co to asi je? (čekáme na odpověď) A už jste viděly ty krásné barevné listy? Z jakých stromů asi mohou být? (čekáme na odpověď) Co kdybychom si nasbírali hrst a pak je vyhodili do vzduchu? (děti vyhazují listy do vzduchu – ze dřepu – můžeme opakovat i např. s výskokem). Trochu se ochladilo, ale nám to nevadí, pořádně si teď zaběháme (běh po prostoru), teď se vydýcháme (nádech nosem, výdech ústy – u toho ššš, jako mašinka) a ještě si trochu zahřejeme dlaně. (dýcháme si na dlaně, třeme o stehna...) A hele, co to tady je? Takové malinké a má to na sobě nějaké bodlinky (čekáme na odpověď). Nojo, už cítí, že je zima za rohem. Zkuste na chvíli být také takovými ježky. (lezou po čtyřech). A teď si v listí uděláme pořádnou noru, aby nám přes zimu nebyla zima. Teda, to se nám ale bude krásně spát! Pojdme si náš nový pelíšek vyzkoušet. (děti se uloží ke spánku – ztlumení hudby, ukončení činnosti)

Průběh činnosti: Na začátku jsem se k dětem přidala, aby se lépe orientovaly v tom, jak bude celá aktivita probíhat.

Evaluaace: Děti dokázaly pohotově reagovat na otázky, a proto nedošlo k narušení tempa činnosti. Hudba byla po celou dobu činnosti pouhým tichým pozadím tak, aby nám přiblížila prostředí a náladu lesa.

Mnohokrát došlo k tomu, že se děti pohybovaly stejně, ale bylo možné pozorovat i individuální vyjádření čteného.

Velikou výhodou vidím ve flexibilitě činnosti, kdy je možné naprosto přirozeně improvizovat a přizpůsobit ji tak jakémukoliv tématu a potřebám dětí.

2.4.6 METAFORA V HUDBĚ

Obrázkové počasí

Cíl: Dítě dokáže vyjádřit zvukem nástroje nebo vlastního těla vybraný obrázek s konkrétním počasím

Pomůcky: karty s počasím; nástroje

Motivace: Učitel děti seznámí s autorem Antoniem Vivaldim a pustí jim úryvek ze Čtvero ročních období, kde mohou slyšet i zhudebněné počasí, a to konkrétně v sonátách jaro a léto. Sami si pak na takové hudební skladatele zahrají.

Metodický postup: Děti pracují na stanovištích v malých skupinkách. U tohoto mají na zemi rozmístěné obrázky počasí. Vždy si jeden obrázek vyberou a ten společně zhudební pomocí nástrojů a svého vlastního těla. Ostatní děti budou po dokončení na svých stanovištích společně hádat, jaké počasí skupinka hudebně ztvárnila.

Průběh činnosti: Před rozdělením do stanovišť jsem celé třídě vysvětlila, jak mají při práci postupovat a ukázali jsme si i příklad zhudebnění obrázku počasí. Na samotných stanovištích měly k dispozici různé Orffovy nástroje a mohly používat zvuky svého vlastního těla. Na práci dostala každá skupina cca 15 minut. Po uplynulém čase jsme se všichni u stanoviště sešli, skupinka zahrála svoji skladbičku a zbylé děti se snažily uhodnout, který

z obrázků skupina zhudebňovala. Poté se dále pokračovalo na stanovištích tak, aby každý prošel všechny čtyři.

Evaluace: Počasí jsme si v předešlých dnech znázornili pantomimicky i graficky, takže jsem dětem chtěla ukázat, že i se zvuky vlastního těla, nebo pomocí hudebních nástrojů můžeme počasí vyjádřit.

Jelikož děti nebyly zvyklé na práci s nástroji, měly tendence být velice hlučné a musela jsem často do aktivity zasahovat. Další úskalí vnímám v celkové práci v malé skupince, kdy bylo pro děti těžké spolu komunikovat a shodnout se na nějakém obrázku.

Se samotnými výsledky jsem ale naprosto spokojená a musím říct, že mě velice překvapilo, co vzniklo za skladbičky.

Po celkovém zvážení bych při opětovné realizaci této činnosti nevolila jinou formu provedení, protože cíle, které jsem si stanovila byly naplněné a nevznikly žádné velké komplikace, které by aktivitu více narušily.

Malování hudby

Cíl: Dítě vnímá hudbu a vyjadřuje emoce s hudbou spojené pomocí barev

Pomůcky: Štětce, nádoby s vodou, čtvrtky, vodovky, reproduktor + hudba

Motivace: Jelikož děti předem neví, že se skladby budou týkat počasí, je na místě je k činnosti motivovat hudbou samotnou.

„Víte děti, že k hudbě nemusíme jen zpívat, tancovat, nebo hrát na hudební nástroj, ale že si ji můžeme i namalovat? Už jste někdy hudbu malovaly? Ne? Tak si to dneska společně zkusíme.“

Dalším důležitým motivačním prvkem je k této činnosti svobodný projev a fakt, že žádný z výsledků není špatně, a tudíž nikdo nemůže udělat chybu.

Metodický postup: Činnost probíhá v jednom ze čtyř stanovišť ve skupinkách po 3-4 dětech. Děti mají na stole připravené podepsané čtvrtky, vodovky, štětce a hrnečky s čistou vodou. Skupinky se střídají cca po 15 minutách. Po příchodu na stanoviště, učitel dětem vysvětlí postup při této činnosti:

1. „Každý si vybere štětec a po spuštění hudby, budete každý přemýšlet o tom, jaká vám konkrétní skladba připadá, jestli je smutná, veselá, rychlá, nebo pomalá. Dále budete přemýšlet, jaké barvy vám hudba připomíná.“
2. „Až budete mít skladbu trochu na poslouchanou, celou čtvrtku si pomocí štětce namočíte vodou a začnete zapouštět ty barvy, které v barvě slyšíte.“ - zapouštění klidně znovu ukázat, vyzkoušet
3. „Hudba bude puštěna několikrát, takže se nemusíte bát, že by někdo dílo nedokončil. A nezapomeňte, že nic není špatně, každý může v hudbě slyšet úplně něco jiného.“

Skladby jsou puštěné v tomto pořadí:

1. Rainbow – Instrumental - Allen & Bright, Lance Allen (výtvarné zpracování viz příloha č. 1)
2. For a Rainy Day – Sad Instrumental Piano Music Zone (výtvarné zpracování viz příloha č. 2)
3. Sunny day – Instrumental - Leon Alex (výtvarné zpracování viz příloha č. 3)
4. Wind – Music That Will Make You Cry (výtvarné zpracování viz příloha č.4)

Průběh činnosti: Skladby jsem většinou pouštěla 4x – 5x podle jejich délky a stavu děl ve skupině.

Druhý den, když už měli všichni toto centrum projité, vytvořila jsem takovou malou výstavku všech obrázků, aby se každý mohl podívat, co nám vzniklo. Obrázky jsem rozdělila do čtyř „sekcí“ podle toho, k jaké skladbě byly vytvořené.

U každé skupiny jsme se zastavili, pustila jsem úryvek skladby a autoři pak odpovídali na otázky:

- Byla vám tato hudba příjemná? A proč?
- Kdyby tato hudba mělo být nějaké počasí, jaké by to bylo?

Na základě odpovědí skupiny jsme pak udělali společné hlasování, a nakonec jsem dětem prozradila, jaké počasí jim skutečně k činnosti hrálo.

Evaluace: S dětmi jsme probírali téma počasí už několik dní před projektem. Společně jsme si počasí nakreslili, zhudebnili a pantomimicky zobrazili.

Celá činnost probíhala podle mých představ. I když se mnoho dětí nedrželo techniky zapouštění barev, v průběhu jsem zjistila, že technika pro tuto aktivitu není vůbec podstatná a akorát by děti byly touto podmínkou svírané.

Na základě výsledků si myslím, že jsem dokázala najít adekvátní hudbu k činnosti a z děl je odlišnost dobře čitelná. Co se týče organizace, jsem si jistá, že ve větší skupině by aktivita byla chaotická a děti by neměly takový klid na práci. Z výtvorů jsem neskutečně nadšená, protože i když nikdo předem nevěděl, co za skladbu jim hraje, někde jsou vidět náznaky z názvů.

Co mě opravdu mrzí je to, že jsem na obrázky nenapsala, co jsme s dětmi dělali a proč, aby rodiče obrázky nevnímali jen jako mazanici bez záměru.

Nevýhodou při této činnosti by mohlo být vedení, protože je nutné, aby v tomto stanovišti byl pokaždé nějaký učitel, který bude organizovat celou aktivitu a také řídit hudbu.

2.4.7 ATMOSFÉRA VYTVOŘENÁ ZA POMOCI HUDBY

Čtení příběhu

Cíl: Dítě se dokáže přenést na nereálné místo pomocí hudby

Pomůcky: reproduktor + hudba (Fairy Forest – Adrian Von Ziegler), pohádka „Houbová víla Kajda“

Motivace: Učitel nejdříve děti seznámí s písní „Houby“ od Marie Kružíkové. Dále se věnují popisu, názvům a rozdílům mezi jednotlivými houbami. Po tomto úvodu učitel rozdá dětem jednotažky hub, popřípadě stromů, pod kterými houby rostou. Děti si několikrát obtáhnou tyto obrázky prstem, pastelkami, a nakonec si je zkusí samostatně překreslit na prázdný papír. Až budou mít tahy osvojené, vezmou si do ruky kouzelnou hůlku (větvičku, špejli, paličku...) a kdekoliv v prostoru vykouzlí les naučeným pohybem.

Metodický postup: Děti si v prostoru najdou své místo, kde si mohou udělat pohodlí. Učitel pustí na úvod skladbu, která navodí mystickou atmosféru lesa a poté ji buď ztlumí, nebo

úplně vypne. Dále čte příběh zřetelně a s dostatečnou artikulací. Na konci čtení opět zesílí, nebo pustí skladbu.

Po čtení budou děti odpovídat na otázky např. Co se nejprve musí v lese stát, aby Kajdě zazvonil budík? Jakou houbu musí Kajda na oplátku jezince vyčarovat pokaždé když zaprší? Jak se jmenoval kouzelník, který opravil Kajdě hůlku? Jaké znáš jedlé houby? Na činnost se může navázat kreslením/malováním postav apod.

Průběh činnosti: Při motivaci si rychlejší děti čarovaly i vlastní obrázky a domlouvaly se mezi sebou, kde, co bude a jaké druhy hub vykouzlí.

Na začátku činnosti si děti hledaly svá místa. Některé děti se rozhodly poslouchat a odpočívat v sedě, jiné v leže. Při čtení byla hudba velice potichu v pozadí. Na konci hudba opět zesílila a děti se „probouzely“ při úplném ztišení hudby.

Bylo dovoleno vše za podmínky klidu. Po otázkách k pozornosti dětí si mohly vybrat jednu postavu z pohádky a tu nakreslily pastelkami.

Evaluace: Při motivaci si děti zkusily takovým způsobem poprvé čarovat a vytvořily nádherný les. Kooperovaly mezi sebou a přemýšlely, co by do lesa ještě mohly přidat. K mému překvapení nezapomínaly ani na zvířátka, domečky pro skřítky a další detaily lesa. Samotné čtení příběhu probíhalo naprosto bez problému. Ještě před začátkem jsem pustila kousek skladby a děti se snažily uhádnout, o čem asi příběh bude. Poté jsem pustila skladbu znova a nechala jsem ji hrát hlasitěji.

Pantomima – Pohyblivé počasí

Cíl: Dítě dokáže pohybově vyjádřit počasí, tyto pohyby si zapamatovat a plynule mezi nimi přecházet

Pomůcky: reproduktor + hudba - Better Times (Tales of Vibrations, David Peter Vestin); karty s počasím

Motivace: Učitel pustí krátkou pohádku beze slov „Pat a Mat – Déšť“, ve které mohou děti vidět, že mluvené slovo není vždy potřebné, když vidí obraz. K dílu je možné položit pár

otázek, např.: Proč si Pat a Mat nemohli sníst oběd venku? Jak je možné, že jim přšelo i v chalupě? Dopadl příběh vesele, nebo smutně? A proč? atd.

Pro ještě lepší pochopení činnosti, je také dobré, vyzkoušet s dětmi pantomimu nanečisto (zvířata, nálady, pohádkové postavy...)

Metodický postup: Děti se postaví do kruhu tak, aby kolem sebe měly dostatek prostoru. Na místě, na které dobře všechny uvidí, mají umístěné obrázky s počasím (zataženo, slunečno, déšť...) Kdo bude chtít, vstoupí do středu kruhu a pohybem, nebo gestem vyjádří jeden obrázek s počasím. Učitel několikrát s dětmi tento pohyb zopakuje. Takto se postupně pohybově ztvární všechny druhy počasí. S každým novým obrazem, je dobré zopakovat veškeré předešlé tak, aby si děti zvykly na plynulou návaznost mezi nimi. Po zautomatizování a zapamatování všech obrázků, bude puštěna hudba. Děti se stanou počasím samotným a budou se plynule měnit podle pokynů učitele.

Průběh činnosti: Před samotným začátkem jsme si s dětmi zkusili pantomimicky zobrazit radost, smutek, slunce a mrak, aby děti dobře pochopily, jak mají při činnosti postupovat.

Děti si k obrázkům vymyslely následující pohybové zobrazení:

Slunečno – stoj spojný, vzpažit zevnitř

Polojasno – stoj spojný, předpažit povýš zkřížmo

Sníh – rovný předklon, zapažit - pohyb prsty jako když padají vločky

Déšť – hluboký ohnutý předklon, zapažit – pohyb prsty

Zataženo – dřep, schovat hlavu

Pohyby jsme opakovali tak, aby je děti zvládaly ukázat i na přeskáčku a navázat na jakékoliv následující počasí.

Evaluace: Děti byly nadšené už při samotném vymýšlení a přicházely s nápady opravdu rychle. S hudbou jim občas dělalo lehké obtíže plynule navazovat a některé děti se musely rozhlížet, protože si pohyby nepamatovaly.

Možná by bylo lepší rozdělit aktivitu do dvou dnů a každý den udělat třeba tři druhy počasí, aby se dětem lépe zobrazení pamatovala.

Lehká a volná hudba podporovala pomalé návazné pohyby a měla k této činnosti ideální tempo. Dětem se tato hra na počasí velice zalíbila a v dalších dnech ji chtěly opakovat.

ZÁVĚR

Hlavními cíli této bakalářské práce bylo vytvořit klasifikaci hudebně dramatických činností, na základě tohoto dělení navrhnout, zrealizovat a zhodnotit příslušné aktivity v konkrétní mateřské škole a na závěr tyto činnosti zaznamenat.

Činnosti akčního výzkumu byly připravovány tak, aby byly splnitelné i pro děti, které se s podobnými aktivitami nikdy neselekaly. Během plnění měly možnost přijít si pro pomoc, a to i při samostatné práci ve skupinách.

Pro ověření funkčnosti činností v praxi jsem si vybrala mateřskou školu v místě bydliště o počtu 23 dětí ve věku 5-7 let, kde jsem aktivity uskutečnila v rámci předmětu XPSZ. Činnosti byly přístupné nejen dětem ve třídě, ale také učitelům.

Dělení, které bylo vytvořené, sice není neměnné a některé činnosti je opravdu možné zařadit do více složek zároveň, ale rozdělení odkazuje na různé postavení hudby v realizovaných činnostech.

Přestože se nikdo z učitelů konkrétní MŠ více o toto téma nezajímal a nikdo se výzkumu také neúčastnil, osobně si myslím, že byl tento výzkum úspěšný a byly naplněny všechny jeho cíle. Děti se na práci těšily a bavilo je poslouchat skladby, které mnohdy nikdy v životě neslyšely.

Při přípravách jsem si stanovovala cíle směrem k dětem a byla jsem připravená i na možnost, že se dětem nebude chtít dané činnosti přes den dělat. Tato situace nastala však pouze jednou, a proto byla aktivita nahrazena pouze relaxačním cvičením.

V hudebně dramatických činnostech vidím velký potenciál, protože podporují přirozenost dětí i jejich seberealizaci a lze je uskutečňovat bez nutnosti znalostí i nějaké konkrétní úrovně dovedností. Díky aktivitám bylo možné navázat s dětmi během krátké doby osobnější kontakt, jaký jsem doposud na žádných praxích nenavázala, a bylo pro mě jednodušší s dětmi komunikovat. Během prvních činností bylo vidět, že se děti stydí vyjadřovat jinak než slovy. Viděla jsem váhání při každém pohybu a nejistotu, zda postupují správně. Později, když si zvykly, že jsme všichni na stejné lodi, že činnosti nelze provést chybně a je možné se svobodně vyjadřovat bez předsudků, těšily se na práci okamžitě, když viděly, že si připravuji reproduktor.

V praxi jsem si mohla ověřit nejen funkčnost hudebně dramatických aktivit, ale také své vlastní schopnosti pro jejich vedení. Většinu činností jsem si natáčela na video, abych se k nim mohla vracet, hodnotit je nezkresleně a popřípadě měnit jejich provedení. Celý výzkum mě velice bavil a do budoucna se chci nadále této tématice hlouběji věnovat a objevovat její možnosti.

RESUMÉ

Cílem této bakalářské práce bylo najít možnosti postavení hudby v činnostech dramatické výchovy, navrhnout jakými způsoby se dá při těchto aktivitách s hudbou pracovat a pak tyto konkrétní činnosti v praxi vyzkoušet a zhodnotit. Vedlejším záměrem bylo do školky přinést nový pohled na hudební a dramatickou výchovu.

Tohoto akčního výzkumu se účastnilo přibližně 23 dětí ve věku 5 – 7 let, které se s podobnými aktivitami do té doby nesetkaly. Celkem jsme během tří týdnů společně vyzkoušeli čtrnáct hudebně dramatických činností. Při prvních realizacích bylo na dětech vidět, že jsou nervózní a nevědí co mají očekávat. Postupně si na podobně vypadající řízené činnosti začaly zvykat, a dokonce si o ně samy říkaly. Veškeré činnosti byly přizpůsobeny aktuálnímu složení skupin a nebylo nutné při nich mít hlubší hudební a dramatické zkušenosti. Během výzkumu se nestalo, že by se někdo z dětí nechtěl aktivit účastnit.

The aim of the bachelor thesis was to find possibilities of implementing music in the drama education activities, to suggest in what ways it is possible to work with music during these activities and then to test and evaluate these specific activities in practice. A secondary intention was to bring a new perspective on music and drama education to the preschool.

This action research participated approximately 23 children aged 5-7 years, who had not encountered similar activities before. Fourteen musical and dramatic activities in total were tried during three weeks. The children were nervous and did not know what to expect in the first implementation, but they started to get used to these kind of activities little by little and even started to ask for them. All activities were adapted to the current composition of the groups and it was not necessary to have deeper musical and dramatic knowledge. It never happened that any of the children would not want to participate in the activities during the research.

SEZNAM LITERATURY

1. BUDÍNSKÁ, Hana. Ať si už mohou naše děti ve své škole hrát!: Tvořivá hra s nejmenšími. 1. vyd. Praha: IPOS Artama, 1992. 35 s. ISBN 80-7068-040-7.
2. DRÁBEK, Václav. Stručný průvodce hudební psychologií. Praha: Pedagogická fakulta UK, 2004. 62 s. Studijní texty. ISBN 80-7290-161-3.
3. HOMOLA, Miloslav. Motivace lidského chování. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1972. Knižnice psychologické literatury.
4. KOŤÁTKOVÁ, Soňa. Vybrané kapitoly z dramatické výchovy. Praha: Karolinum, 1998. ISBN 80-7184-756-9.
5. LIŠKOVÁ, Marie. Hudební činnosti v předškolním vzdělávání. Dotisk 2. vydání. Praha: Raabe, [2006], ©2006. 165 stran. ISBN 978-80-87553-65-7.
6. MACHKOVÁ, Eva. Úvod do studia dramatické výchovy. Praha: IPOS, 1998. ISBN 80-7068-103-9.
7. NADEAU, Micheline (2011) [z francouzského originálu 40 jeux de relaxation přeložila Kristyna KŘÍŽOVÁ]. Relaxační hry s dětmi: pro děti od 4 do 10 let. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-896-8.
8. RÖSING, H. Musik als Lebenshilfe? Funktionen und Alltagskontexte. Gessellschaft und Musik, Berlin, 1992, s. 311-331
9. SEDLÁK, František. Hudební vývoj dítěte: analytická studie. 1. vyd. Praha: Supraphon, 1974. 196 s. Comenium musicum; sv. 12.
10. VALENTA, Josef. Metody a techniky dramatické výchovy. Vyd. 1. Praha: Grada, 2008. 352 s. Pedagogika. ISBN 978-80-247-1865-1.

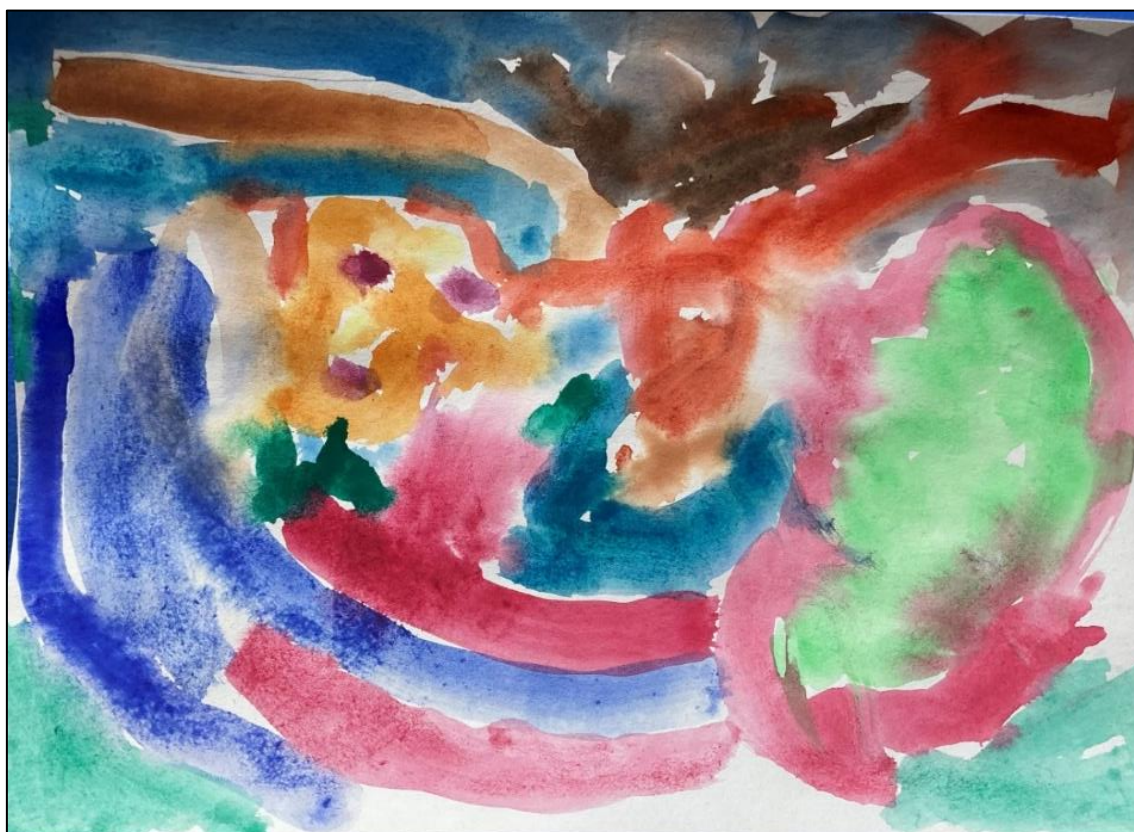
INTERNETOVÉ ZDROJE

1. CIGÁNKOVÁ, Irena. is.jamu.cz [online]. [cit. 31.3.2023]. Dostupný na WWW: https://is.jamu.cz/th/aund7/text_prace.pdf

2. RVP PV září 2021.pdf, MŠMT ČR. MŠMT ČR [online]. Copyright ©2013 [cit. 27.09.2022]. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/file/56051/>
3. SLAVÍKOVÁ, Marie. Hudební vývoj dítěte v předškolním věku. Metodický portál RVP, 2012, s. 1-4. ISSN 1802-4785.
4. MŠ Palackého Nový Bydžov [online]. Copyright © [cit. 31.01.2023]. Dostupné z: https://www.ms-palackeho.cz/wp-content/uploads/2016/02/Kralovstvi-Vody-zelena_web.pdf

PŘÍLOHY**Příloha č. 1**

Skladba: Rainbow – Instrumental - Allen & Bright, Lance Allen

Obr. č. 1

Lehkost hudby je vyjadřována veselými barvami, které si skladba jistě zaslouží. Tmavší barvy používal autor v případě klesajícího tempa. Vznikl nám zde velice nepředvídatelný soubor tahů, který připomíná duhu.

Autorovi přišla hudba veselá a byla mu příjemná na poslech.

Obr. č. 2

Stejně jako u obrázku č. 1, i u tohoto dominují veselé, živé barvy. Autorka chtěla použít veškeré barvy, které měla na paletě a postupně jimi tvořila skvrny. Při poklesu tempa vytvořila tmavý hnědý pruh.

Na autorku působila hudba klidně a vesele. Slyšela v ní lehký vítr.

Příloha č. 2

Skladba: For a Rainy Day – Sad Instrumental Piano Music Zone

Obr. č. 3

Pro ztvárnění této skladby, vybral autor tmavé smutné barvy, které jsou velmi dominantní na celém obrázku. Při krátkých notách, přidal krátké červené, tyrkysové a zelené čáry, které navzájem propojil. Dominantní barvou je černá, která pokrývá většinu plochy a je možné ji vidět v různých uskupeních a tvarech.

Ve skladbě autor slyšel smutné počasí, konkrétně déšť a mlhu.

Obr. č. 4.

Dílo se proti všem ostatním liší dlouhými jednoduchými vodorovnými liniemi, které jsou po celém papíru. Žádný jiný obrázek nebyl proveden tímto způsobem. Autor začínal horní tmavě modrou barvou a pokračoval dolů. V hudbě slyšel vodu, a přestože je skladba smutná, byla pro něj velmi uklidňující.

Tento výsledek byl pro mě překvapující, hlavně proto, že autorem díla je chlapec, který se při jiných činnostech špatně soustředil, u žádné aktivity nevydržel příliš dlouho a na svůj věk byl celkově méně vyspělý.

Příloha č. 3

Skladba: Sunny day – Instrumental - Leon AI

Obr. č. 5

Autorka tohoto díla používala především výrazné barvy, které shromažďovala do jakýchsi skvrn. Výraznou barvou na obrázku je černá, která se nachází v pravém horním rohu. Tato konkrétní barva byla použita v okamžiku, kdy ve skladbě zazněla část s hlubokými akordy. Na autorku působila hudba klidně a vnímala v ní jaro.

Obr. č. 6

Autorka měla původně podobně strukturovaný obrázek, jako je možné vidět na obr. č. 5. Avšak během části s hlubokými akordy usoudila, že se skladba změnila ve smutnou, takže barvy smíchala dohromady a přidala trochu černé.

Při rozhovoru autorka uvedla, že pro ni byla skladba napřed veselá a potom smutná, jako když venku svítí slunce a potom se zatáhne.

Příloha č. 4

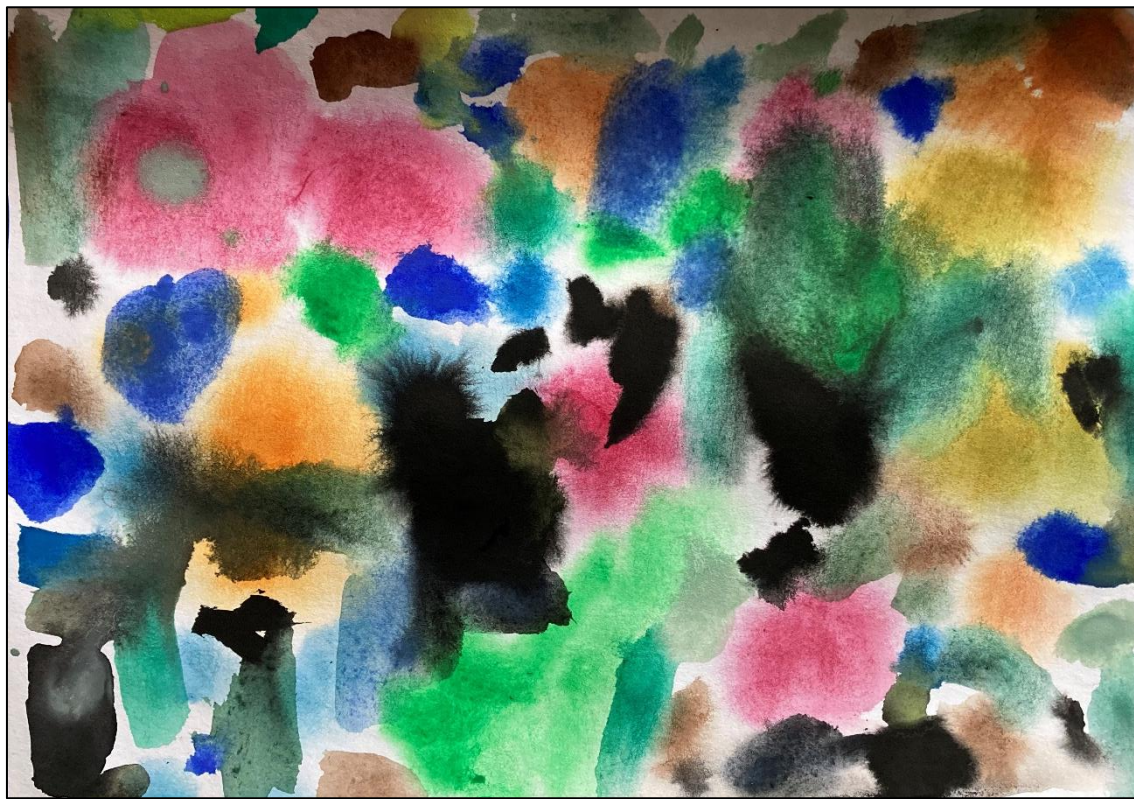
Skladba: Wind – Music That Will Make You Cry

Obr. č. 7

Autor tohoto díla pojal zadání velmi nepředvídatelně a rozhodl se, že nezaplní celý prostor papíru. Začal klasickým zapouštěním barev, ale později, kdy hudba začala gradovat, přidal krátké barevné linie. Později přidával i delší a již nepoužil žádné pestré barvy. Můžeme také vidět, že některé čáry jsou vícekrát obtažené.

Na autora působila skladba střídavě vesele i smutně. V hudbě slyšel vodu.

Obr. č. 8

Autorka využila veškeré barvy, které měla na paletě. Později začala barvy míchat dohromady, aby jí vznikly tmavší. Do světlejších skvrn zapustila také černou barvu.

Na autorku působila skladba většinou smutně, ale některé části ji přišly veselé. V tónech vnímala déšť a vítr.